

S F A T U L

organul oficios a C. N. R. din Maramurăș

Apare odată pe săptămână. — Abonamentul : pe an 18 cor., pe $\frac{1}{2}$ de an 9 cor., pe $\frac{1}{4}$ de an 5 cor.

Pentru cei ce nu cunosc adevărul.

Scriem aceste câte-va rânduri și cu ele expunem niște documente, care cred că vor fi răspunsul suficient al articolului „Rușinea secolului al XX-lea” din ziarul maghiar „Magyarország”, ce apare în Budapesta.

Facem aceasta, nu pentru majoritatea lumii care cunoaște în deajuns nobleța înăscută a poporului Român, și care și fără a vedea documentele pe care le publicăm astăzi, înțelesese substratul acestui malițios articol, ci pentru pușinii rămași cari au trăit departe de poporul nostru, care nu a avut fericirea să-l cunoască și-n sufletul cărora s-ar fi putut strecura îndoiala frumoaselor sentimente și principii de cari suntem călăuziți în toate acțiunile noastre.

Ne miră mult cum este posibil ca cei ce scriu asemenea articole, cei chemați deci a concura la educația cetățenească a poporului maghiar, să nu fie convinși până în secolul al XX-lea, că nu acestea sunt mijloacele prin care un popor se poate impune lumii și pe baza cărora cer drept de viață liberă și egală ca și a celorlalte popoare, cari însă la rândul lor, nu se înjosesc a le răspunde, folosindu-se de aceleași mijloace condamnabile cu toate că purtarea nedemnă a lor ni le impune.

Dăm conținutul articolului din ziarul „Magyarország” și documentele probatorii ale adevărului.

B. J.

p. Conformitate Elev Ad-ție Stefanovics.

*

„Magyarország” din 11 Februarie 1919, publică următorul articol :

Rușinea secolului al XX-lea.

Românii din Ardeal au dovedit astăzi din nou că Ministrul Kunfi a avut drept, când la congresul din Berna a numit ținuta lor rușinea secolului al XX-lea.

Au săvârșit o serie nouă de nelegiuri pe cari le comunicăm mai la vale :

1. În 2 Februarie pe la ora 10 seara au pătruns 10 Români în locuința lui Dr. Kelemen Kálmán din Toplița. — Au jefuit casa, au furat banii, iar pe el l-au împușcat. când a încercat să oprească siluirea nevastei sale.

Tot în Toplița au pătrunș și în alte case, au jefuit, au siluit femeii și fete până la 12—13 ani, în așa fel încât unele au murit. Dacă unul din membrii familiei cutează să protesteze, era bătut și lăsat aproape mort.

Pe mai mulți tineri i-au rănit, iar ranele le-au presărat cu sare.

p. Conformitate Elev Ad-ție Stefanovic.

*

Traducere.

Declarație.

Azi la 28 Februarie 1919, fiind chemat de către autoritățile comunale și Comandamentul militar ne-am prezentat la primărie unde ni s-a adus la cunoaștință că într'o foaie din Buda-Pesta într'un număr din 2 Februarie între știrile zilei a fost una cu conținutul cum că un individ cu numele Dr. Kelemen avocat a fost împușcat de soldații trupelor ocupante române, după ce a fost jefuit și ia necinstit femeia, opunându-se tot asemenea fete la 12—13 ani le-a necinstit și au furat în comuna Toplița (Maroshéviz).

De oarece noi nu am cetit știrea după cunostințele noastre în împrejurările de față,

Prețul 40 fil.

colaborator în provincie și atât mai mult în Toplița, gazetele din Buda-Pesta n-a avut știrea și nici nu pot avea, trebuie să presupunem, că cineva rău-voitor a spus știrea mincinoasă.

Declarăm, că știrea este neadevărată și Dr. Kelemen avocat n'a fost nici când locuitor de Toplița în prezent, nici nu sunt advocați în comună.

De fapte mășave și necinstite până azi nu avem cunoștință.

Toplița la 28/II—919.

Pálffy Endre reform. pap, Nagy, Goldmann Hermann, Pojeti János, Indig Herman, Hamocics Ignác, Valter Jancs, Lámm Ferenc, Stromf József igazgató, Winkler testvérek erdőkezelősege, Valter Ede, Dezey István, Nath Sándor, Fleuer . . . Szabó Fülöp, Chlopiczky József, Qalter K., Lám János, Savos Jenő áll. főnök, Pál T., Miklós István, Windicsman Ignác, Agastos Ignác rom. kath. plébános, Zérigh Mihály, Sch . . . Béla, Császár István, Varga Albert, Ezri Samu, Zérigh N., Benedek Ferenc, Veres Alajos, Hatrman Salamon, Marosvölgyi fatermelő rt. üzemvezetőség.

*

No. 191—919. **Ateștat Comunal.** Subscrisa Primărie comunală dovedește; că pe teritorul comunei Toplița, nu au existat, nici în prezent nu există o persoană cu numele „Dr. Kelemen Kálmán” și nu-l cunoaște nimenea. Toplița la 28 Februarie 1919 (ss) Cristea primar. (ss) Pop secretar.

*

No. 192—919. **Ateștat Comunal.** Subscrisa Primărie dovedește, că în comuna „Toplița,” de la intrarea trupelor Române în localitate, toate mortalitățile au fost naturale, afară de trei cazuri, cari au murit de mașina căilor ferate. Nici un caz de mortalitate siluit nu am avut. Toplița, la 28. II. 1919. (ss) Cristea primar. (ss) Pop notar.

*

Declarație. La începutul lunii Februarie, găsându-mă în Budapesta am citit în foaia „Déli Hirlap” că în Toplița, pe individul Dr. Kelemen, românii l-au bătut și familia i-a „necinstit-o.” Fiind la Ministerul Republicei Maghiare populare în afaceri particulare, unde mai mulți mă cunoșteau, că-s din Toplița, m-au întrebat ce știu de afacerea la care le-am spus următoarele:

Mamă, unde-i Joiana ?

Poveste de : Ion Pop Reteganul.

(Contimeare)

Ea stă înmărmurită și nu știa, ce alege din gura copilului. Atunci nimeri lelea Ancuța, mama Nastasiei, tot plângând și ea, și-i spuse, că uite Jidanul a venit cu primarul și cu notarul și a dus vaca, ci că Toader ar fi rămas Jidanului dator cu 15 fl. pentru beutură, și primarul i-a făcut legea, că Jidanul să țină pe Joiana, până-i vei duce tu banii, — că doară muiera trebuie să platească pentru bărbat ai bărbatul pentru muieră.

Când auzi lelea Nastasie vestea asta păcătoasă sta să lase copila din brațe și să se arunce ca o lupoaică turbată până la Jidan, să se năpustească asupra lui și toată să-i scarmene barba; dar aducându-și aminte de boala copilei și de ce-i spusese fălcerul se stăpâni, și cu ochii scâlțați în lacrimi zise; „du-te mamă, și-mi adă o lingură de lapte dela dumniata, ca al meu s'o fi serbezit de ast' dimineață — că cu Joiana vom mai vedea cum va fi — că mi-a poruncit doftorul că numai laptele dulce să fie și mâncarea și beutura copilei, c'apoi

preste 3—4 zile i-a trece; să vină și tătucu cu dumneata.”

Si s'a dus lelea Ancuța și cât bați în pălmi fu aci cu badea Ion cu tot, și au pus lucrurile la cale, ce fel să urmeze, ca să-și capete face, s'a dus badea Ion ață la primarul acasă, să vorbească cu el, dar nu-l află; de aci se duse de-l căută în cancelarie, la primărie, dar nu-l află nici aici.

„Unde să poată fi?” își gândi badea Ion. Atunci dă cu ochii de Nitru Pițigoiu, mort de beat, după-cum de obicei umblă cățaii satului; și Mitru încă eră jurat la sat. — Mă Mitre, mă, unde-i primarul? — La-la-la ju-jupânul Bu-Boră-la! . . .

— „Bine, bine!”

Si se duse badea Ion la Jidanul. Adecă acolo eră adunată toată fruntea satului: primarul, subprimarul, jurații, dobașul, ba chiar și notarașul eră acolo, toți cu țigări în gură și toți tun ca tunul de beți.

— „Bună seara, oameni de omenie!” zice Ion intrând la ei.

— „Să trăiești, Ioane, hai bea și dumneata un păhăruț,” zice primarul, ca mai darnic, că eră darnic al dracului dintr'al altuia.

(va urma)

„Persoana Dr. Kelemen nu a existat nici când în Toplița (Maroshéviz) — mai mult — astfel de cazuri nu s-au petrecut. Toplița, la 27 II. 1919. Goldmann Herman m. p.

*

Declarație. Din partea subsemnatului oficiu parochial se adeverește, că după ce armata română a intrat în comuna Toplița română, aicea nu au comis omor, cruzimi sau maltrătăiri neonestе față de populație, din contra au restabilit ordinea, care a fost tulburată prin bolșevism, pentru că întreg publicul acestei comună fără deosebire de naționalitate au fost cu cea mai mare mulțumită față de ținuta ostașilor. Oficiul parochial greco-oriental. Toplița române la 1 Martie 1919. (ss) Gheorghe Maier paroch gr. ort.

Casina Română

O dorim cu toții — barem așa ne spun domnii noștri pe unde ne întâlnim cu dânșii.

Ar fi bine chiar și în satele noastre dacă am avea un loc, unde să se întâlnească țărenii noștri, după munca zilei, și în sărbători.

Da! Ar fi bine . . . !

Cu un jumătate de veac înainte de asta, cărturarii români din Maramurăș, și ei au ajuns la aceasta convingere. Au întocmit și statutele casinei, dar pe lângă toate acestea treaba a rămas baltă.

Și în a cincea lună a liberei dispunere a neamurilor — nici azi încă nu s'a înfăptuit dorința generală.

Pentru că, deși suntem în număr frumușel, intelectualii noștri n'au tăria sufletească a hotărî un lucru cași acesta,

și mai ales nu găsec oameni, cari să ostenească și să împlinească hotărîrea adusă.

Pentru că o bună parte din noi, pe însărate, gravi de tot, o tulim cătră casina maghiară, ori la „Katholikus-Kör“.

• Pentru că avem firma convingere, că e datorința sfatului comitatens, respective a comitetului executiv, să ne înfăptuiască casina.

Să o facă alții!

Noi apoi, ne vom cere, ne vom găsi locul, când lucrul va fi isprăvit.

Iar decumva nu vom fi puși la locul, ce ni-se cuvine în urma muncii noastre naționale din trecut, las' că vom găsi cusururile.

Vom spune, că instituțiunile similare streine sunt mai bune, acolo se adună oameni mai distinși, mai cu greutate.

Da! domnilor acesta-i tabloul destul de trist a stărilor noastre sociale.

Și ne-am hotărît a-l descrie întocmai, fiindcă avem cunoștință sigură că mulți din „domnii noștri“, sunt nemulțămîți cu mersul trebilor, că-și dau părerea suverană de pe șea, fără a pune umărul și mintea la lucru pe toate terenele, ce ar trebui să fie muncite.

Nu ne găsim locul atunci, când fiecare om de seamă ar putea să fie în fruntea altei mișcări, ce se impune de sine.

Fără îndoială, ca lucrurile să meargă strună, se recere dela fieștecine muncă, muncă intensivă românească.

Și aceasta o nădăjduim, o așteptăm cu dor.

Nu știu, dar mi-se pare că suntem prea modești, prea blânzi, prea nepretențioși, când e vorbă, să pășim înaintea lumii cu o faptă românească. Ori poate le facem toate, cu anumit calcul.

Să fim însă înțeleși!

Scopul scrisului nostru nu este să

facem temeneli la toți și toate, — o facem unde vedem vrednicia, — acolo însă, unde nepăsarea e aproape păcătoasă nu putem să stăcem și nu vom tăcea, fiind de convingerea, că n'are drept mineni să se retragă când avem nevoie de zoala, de lucrul fiecărui Român.

Dr. Titu Dorog.

ȘTIRI

DIN LUMEA MARE.

Conferința de pace. Lyon, Săptămâna aceasta va fi decisivă. Orlando a sosit Marți la Paris. Wilson e așteptat pe ziuc de 13 Martie.

Comisiunea însărcinată cu esaminarea revendicărilor României, a Greciei și a Cehoslovaciei și-a terminat rapoartele. Se vorbește de stabilirea unei înțelegeri îndestulitoare pentru toți. In cercurile politice franceze se susține că România va avea frontieră comună cu Cehoslovacia.

Situație favorabilă. București. — Din rapoartele ce sosesc din Paris rezultă, că situațiunea externă a României este cât se poate de favorabilă.

Publicarea deciziunilor Conferinței Păcii este iminentă.

Chestiunea Dobrogei. Paris. — Delegații francezi au adoptat în întregime punctul de vedere al delegațiilor români.

Pacea preleminară se va încheia în Martie. Paris. — Președintele Wilson a adus la cunoștința delegațiilor americani la conferința de pace din Paris hotărârea fermă a Americii, ca delegații statelor dușmane să fie invitați la conferință cel mai târziu până la 1 Aprilie.

America dorește ca preliminarile de pace să fie terminate până la sfârșitul lunei Mertie, căci o amânare ar avea o influință cu totul defavorabilă asupra stării suflerești a poporului american.

Tot cam de aceeași părere sunt și delegații Angliei.

Planuri de căsătorie. In cercurile inalte din București se vorbește mult despre proiectul de căsătorie al principesei Elisabeta cu principele de Galles, fiul mai mare al regelui Angliei.

Dătorile Ungariei și Austriei la Banca de bilet — precum șă susține aproape în mod oficios sunt de 40'5 miliarde. Banca Națională Austra-Ungară are 34'25 miliarde bancnote spre acăror acoperire are numai 357 milioane în metale nobile.

Sfaturile sătenești și locuitorii plasei (cercului) Șugătag, sunt încunoștințați prin acestea, că au voie să cumpere la Fabrica de spirt din Ferești, țuică. Vânzarea se face Marța și Sâmbăta, în restimp de două săptămâni, la fabrică. Prețul unei litre de 42° (grade) e 35 coroane.

Editor și Proprietar : C. N. R. din Maramurăș.

Redactori responsabili: Dr. Vasile Kindriș și Dr. Titu Dorog.